

GEMİLERİN ADLİ SATIŞINA İLİŞKİN PEKİN SÖZLEŞMESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE SÖZLEŞMENİN TÜRK HUKUKUNA ETKİLERİ

General Characteristics of the Convention on the Judicial Sale of Ships and Its Effects on Turkish Law

Prof. Dr. Hacı KARA*

Öz: Gemilerin Adli Satışının Uluslararası Etkilerine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 07.12.2022 tarihinde BM tarafından kabul edilmiştir. Sözleşmenin amacı alıcının uluslararası seyrüsefer yapan geminin mülkiyeti konusunda yasal kesinlik sağlamaktır. Sözleşme, adli satış usulünü ve adli satışın temiz mülkiyet sağladığı durumları düzenleyen iç hukuku korurken, adli satışlara uluslararası etki kazandırmak için uyumlaştırılmış bir rejim oluşturmak, amacı taşımaktadır.

Bu temel kural sadece kamu düzenine ilişkin bir istisnaya tabidir. Bu kural gereğince bir geminin adli olarak satışı yapılmışsa, adli satış yapıldığı devlet dışındaki bir taraf devlette, bir mahkeme bu etkinin diğer taraf devletin kamu düzenine açıkça aykırı olacağına karar vermemiş olması gerekir. Aksi takdirde satışın sonuçları bakımından 6. maddede öngörülen etki gerçekleşmeyecektir.

Bu çalışmada, Sözleşmeye dair genel bilgiler verilecek. Sözleşmenin Türk hukukuna etkileri, Sözleşmenin diğer uluslararası sözleşmelerle kıyaslanması yapılacak ve Türkiye'nin bu Sözleşmeye taraf olması halinde faydaları etkileri belirtilecektir.

Anahtar kelimeler: Deniz Ticareti Hukuku, Uluslararası Yargı Kararları, Gemilerin Adli Satışı, Uluslararası Sözleşmeler ve Gemilerin İcra Vasıtası İle Satışı.

Abstract: Convention on the International Effects of the Judicial Sale of Ships was adopted on 07.12.2022. The purpose of Convention is to provide legal certainty as to the buyer's ownership of a ship engaged in international navigation. Convention aims to establish a harmonized regime to give international effect to judicial sales, while preserving domestic law governing the procedure of judicial sale and the circumstances in which judicial sale provides clear title.

This basic rule is subject only to an exception relating to public order. According to this rule, if a ship has been judicially sold, a court in a State Party other than the State where the judicial sale took place must not have ruled that the effect would be manifestly contrary to the public order of the other State Party. Otherwise, the effect envisaged in Article 6 will not be realized in terms of the consequences of the sale.

In this study, general information about the Convention will be provided. Effects of the Convention on Turkish law, the comparison of the Convention with other international conventions and the beneficial of Turkey's becoming a party to the Convention will be discussed.

Key words: Maritime Law, International Judgments, Judicial Sale of Ships, International Conventions and Sale of Ships by Enforcement.

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Deniz Hukuku Anabilim Dalı Başkanı, haci.kara@medeniyet.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8255-6277

Makale Geliş Tarihi: 23.01.2025, Makale Kabul Tarihi: 18.03.2025

GİRİŞ

19 Şubat - 06 Mart 1948 tarihleri arasında Cenevre'de Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından toplanan Birleşmiş Milletler Denizcilik Konferansında¹, Uluslararası Denizcilik Örgütü, Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin almış olduğu 35/IV sayılı karar gereğince, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından hazırlanan, 07 Aralık 2022 tarihli “Gemilerin² Adli Satışının³ Uluslararası Etkilerine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (ASS, New York 2022) (*United Nations Convention on the International Effects of Judicial Sales of Ships (Convention)*) imza ve kabule açılmıştır⁴.

Sözleşme (Konvansiyon) “Gemilerin Adli Satışına⁵ İlişkin Pekin Sözleşmesi (*Beijing Convention on the Forensic Sale of Ships*)” olarak da bilinmektedir⁶. Sözleşmenin 21/1. maddesi uyarınca, “*Bu Sözleşme, üçüncü onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinin tevdi edildiği tarihten 180 gün sonra yürürlüğe girecektir*”. Sözleşme henüz yürürlüğe girmemiştir⁷. Sözleşme, Sözleşmeye taraf bir devlet tarafından feshedilene kadar o ülke için yürürlükte kalır⁸. Genel Kurul aldığı kararla denizcilik ve seyirüsefere ilişkin uluslararası yasal çerçeveyi güçlendirmek isteyen hükümetlere ve bölgesel ekonomik entegrasyon örgütlerine Sözleşmeye taraf olmayı değerlendirmeleri çağrısında bulunmuştur⁹. “Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu, UNCITRAL”, (*The United Nations*

¹ IMCO Meclisi tarafından 14 Kasım 1975 tarihli A.358 (IX) ve 9 Kasım 1977 tarihli A.371 (X) sayılı kararlarıyla [A.358 (IX) sayılı kararın düzeltilmesi (bkz. Bölüm XII.1(d)] kabul edilen değişikliklerin yürürlüğe girmesinin bir sonucu olarak, Hükümetlerarası Denizcilik Danışma Örgütü'nün (IMCO) adı “Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO)” olarak değiştirilmiş ve Sözleşmenin başlığı da buna uygun olarak değiştirilmiştir. (<https://www.imo.org/en/KnowledgeCentre/Pages/IMOinUN-default.aspx>, s.e.t. 31.10.2024).

² ASS m.2/b.9: Gemi: Devletin adli satış hukuku uyarınca adli satışa yol açabilecek bir tutuklama veya benzeri bir tedbire konu olabilecek, kamunun denetimine açık bir sicile kayıtlı herhangi bir gemi veya diğer gemi anlamına gelir.

³ ASS m. 2/(a): Bir geminin “adli satışı”, bir geminin herhangi bir satışı anlamına gelir.

⁴ (<https://uncitral.un.org/en/judicialsaleofships/status>, s.e.t. 02.12.2024).

⁵ “Zorunlu satış” terimi şu anlama gelmektedir: “1. İcra satışı, 2. Bir borçlunun mali sıkıntı veya alacaklının bir eylemi nedeniyle aceleyle yaptığı satışı” ifade eder. Bryan A. Garner, *Black's Law Dictionary*, 11th Edition, Thomson Reuters, London 2019, s. 1365.

⁶ Deniz Ticaretini yakından ilgilendiren bu önemli Sözleşme 5 Eylül tarihinde 15 devlet tarafından imzalanmıştır. Bu vesileyle, bu 15 devlet sözleşmeyi imzalayan ilk devletler oldu. Bu devletler arasında Çin, Suudi Arabistan, İsviçre ve Singapur gibi ülkeler yer alıyor.

⁷ (https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtmsg_no=X-21&chapter=10&clang=_en, s.e.t. 02.12.2024).

⁸ ASS m. 23: 1. Bir Taraf Devlet bu Sözleşmeyi, saklayıcıya hitaben yazılı olarak yapacağı resmi bir bildirimle feshedebilir. Fesih ihbarı, bu Sözleşmenin uygulandığı birleşik olmayan bir hukuk sisteminin belirli toprak birimleriyle sınırlı olabilir. 2. Fesih, bildirimde depoziter tarafından alındığı tarihten 365 gün sonra yürürlüğe girecektir. Bildirimde feshin yürürlüğe girmesi için daha uzun bir sürenin belirtilmesi halinde, fesih, bildirimde tevdi makamı tarafından alındığı tarihten sonra söz konusu daha uzun sürenin sona ermesiyle yürürlüğe girer. Bu Sözleşme, ihbarın yürürlüğe girmesinden önce 5. maddede atıfta bulunulan bir adli satış belgesi düzenlenmiş olan bir adli satış için geçerli olmaya devam edecektir.

⁹ (<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/741/40/pdf/n2274140.pdf>, s.e.t. 02.12.2024).

Commission on International Trade Law) sekreteryası da Sözleşmeyi inceleyen veya uygulayanlara yardımcı olmak amacıyla¹⁰, sözleşme hakkında madde madde ayrıntılı açıklamalar içeren açıklayıcı bir not da hazırlamıştır¹¹.

Sözleşme rejimi, adli satışın tamamlandıktan sonra nasıl hüküm ifade edeceğini belirleyen ilave kurallar öngörmektedir. Bunlardan ilki, gemi sicilinin geminin kaydını silmesi veya alıcının talebi üzerine kaydı devretmesi gerekliliğidir (madde 7). İkincisi, önceden var olan bir hak veya menfaatten (yani satışla ortadan kalkan bir hak veya menfaatten) kaynaklanan bir talep için geminin tutuklanmasının yasaklanmasıdır (madde 8). Üçüncüsü ise, adli satışa karşı yapılacak bir itiraza¹² bakmak üzere adli satışın yapıldığı devletin mahkemelerine münhasır yargı yetkisi verilmesidir (m. 9).

Rejimin işleyişini desteklemek ve gemide menfaati olan tarafların haklarını korumak için sözleşme iki belgenin düzenlenmesini öngörmektedir: adli satış bildirimini (m. 4) ve adli satış belgesi (m. 5). Ayrıca, bu belgelerin ilgili kişi veya kurumların serbestçe erişebileceği çevrimiçi bir havuzunu da oluşturmaktadır (m. 11). Sözleşme rejimi, yalnızca taraf devletler arasında geçerli olması anlamında “kapalıdır” (madde 3), ancak örneğin daha elverişli iç hukuk rejimleri kapsamında adli satışların yürürlüğe konması için diğer dayanakları ortadan kaldırmaması anlamında “münhasır değildir” (m. 14).¹³

¹⁰ ASS m. 1, sözleşmenin temel işleyişini -pozitif terimlerle- beyan etmektedir. Sözleşmenin maddi kapsamını sınırlayan 3. madde ile tezat oluşturmaktadır. Madde 1, sözleşmenin sadece adli satışın “etkileri” ile ilgili olduğunu ve dolayısıyla adli satışın kendisinin yürütülmesi ile ilgili olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum 4(1) maddesinde de teyit edilmektedir, ancak sözleşmenin adli satış bildirimine ilişkin hükümlerinin adli satış usulü üzerinde “dolaylı” bir etkisi olabilir. 1. madde, sözleşmenin sadece “adli satışların” etkileri ile ilgili olduğunu ve dolayısıyla bu tür satışlara ilişkin kararların (örneğin, adli satışı emreden, onaylayan veya teyit eden bir mahkemenin kararları) etkileri ile ilgili olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu husus 6. maddede de teyit edilmektedir. Madde 1 ayrıca sözleşmenin sadece (zaten) “temiz mülkiyet” sağlayan adli satışlarla ilgili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Denizcilik İpotekleri ve Haczleri Hakkında Uluslararası Sözleşme'nin (1993) aksine, sözleşme, adli satışın temiz mülkiyet sağlayıp sağlamadığı sorusunu ele almamaktadır; bu soru adli satışın yapıldığı Devletin hukukuna bırakılmıştır. Bazı hukuk sistemlerinde, konvansiyon anlamında bir adli satış her zaman temiz mülkiyet sağlarken, diğer hukuk sistemlerinde sağlamayacaktır (bkz. madde 2(c) ile ilgili açıklamalar). 3. madde temiz mülkiyet konusunu maddi bir kapsam olarak ele almadığından, sözleşme, rejimini temiz mülkiyet sağlayan adli satışlarla sınırlandırmayı maddi hükümlerine - özellikle 6. Maddeye-bırakmaktadır. Sözleşmenin başlığından farklı olarak, 1. madde adli satışın “uluslararası” etkilerine atıfta bulunmamaktadır. Bu, Sözleşme rejiminin bazı yönlerinin (özellikle 7. ve 8. maddeler) adli satışın yapıldığı Devlette de aynı şekilde uygulanabileceğini kabul etmektedir.

¹¹ (<https://uncitral.un.org/en/judicialsaleofships>, s.e.t. 31.10.2024).

¹² Natzie Sefer, Gemilerin Yurt Dışında Cebrî İcra Yoluyla Satışları ve Bunların Tanınmasına Dair Milletlerarası Sözleşme Taslağı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, “Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, İstanbul 2020, s. 128, (https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=9zY1QKRE5wXkr1a2cdw7sg&n o=8KaXIL4ofAc64l-Nw_cG8A, s.e.t. 27.02.2025).

¹³ (<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/v22/029/14/pdf/v2202914.pdf>, s. 2-3, s.e.t. 27.12.2024).

I- SÖZLEŞMENİN TARİHÇESİ

Bu proje, Comité Maritime International (CMI) tarafından Komisyon'un ellinci oturumunda (Viyana, 3-21 Temmuz 2017) gemilerin adli satışı ile ilgili sınır ötesi konularda gelecekte yapılacak olası çalışmalara ilişkin bir öneriden kaynaklanmıştır (A/CN.9/923). Bu öneride, gemilerin satışını emreden yabancı kararların tanınmaması nedeniyle dünya genelinde ortaya çıkan sorunlara dikkat çekilmiştir. 1958 tarihli “Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Sözleşmesi (*the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, 1958*)” gibi kısa ve müstakil bir belgenin, gemilerin temiz mülkiyetinin sınırlar ötesinde tanınmasını sağlayarak bu sorunlara çözüm getirebileceği belirtilmiştir. Teklifin ortaya koyduğu soruların hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması teşvik edilirken, sorunun genişliğine ilişkin ilave bilgilerin faydalı olacağı konusunda mutabık kalınmıştır.

Bu nedenle Komisyon, CMI'dan bir kolokyum düzenleyerek teklifi geliştirmesini ve ilerletmesini, böylece Komisyon'a ek bilgi sağlamasını ve zamanı geldiğinde bilinçli bir karar almasını talep etmiştir. Komisyon ayrıca, UNCITRAL'in sekretaryası aracılığıyla Devletlerle birlikte Kolokyumu desteklemesi ve katılması ve konunun gelecekteki bir oturumda tekrar ele alınması konusunda mutabık kalmıştır. Bu amaçla, Malta Hükümeti'nin talebi üzerine UNCITRAL sekretaryası, UNCITRAL'in tüm Üye ve Gözlemci Devletlerine, gemilerin sınır ötesi adli satışı konusunda üst düzey bir teknik kolokyuma katılmaları için resmi bir davette bulunmuştur.

Şubat 2018'de gerçekleştirilen kolokyum bir dizi bulguyla sonuçlanmıştır. Adli satışın alıcıya vermeyi amaçladığı temiz unvana ilişkin yasal kesinlik eksikliğinin” eski bayrağın bulunduğu ülkedeki kayıt silme sürecinde sorunlara yol açtığı konusunda mutabık kalınmıştır. Ayrıca, yasal kesinlik eksikliğinin tüm eski takyidat ve hacizlerin kaldırılması konusunda engeller yarattığı, bunun da masraflı ve uzun süren yargılamalar riski yarattığı ve dolayısıyla ticaret ve nakliye sektörüne zarar verdiğini konusunda da mutabık kalınmıştır. Son olarak, gemilerin adli satışlarının tanınmasına ilişkin bir araç sağlanarak bu boşluğun hukuki açıdan doldurulabileceği konusunda geniş bir mutabakat sağlanmıştır.

Komisyon, elli birinci oturumunda (New York, 25 Haziran-13 Temmuz 2018), İsviçre Hükümeti'nin gemilerin adli satışı ile ilgili sınır ötesi konularda gelecekteki olası çalışmalara ilişkin bir teklifini (A/CN.9/944/Rev.1) değerlendirmiş, kolokyumun sonuçlarını ve vardığı sonuçları özetlemiş ve UNCITRAL'den gemilerin yabancı ülkelerde adli satışı ve bunların tanınmasına ilişkin uluslararası bir araç geliştirmek üzere çalışma yapmasını talep etmiştir.

UNCITRAL tarafından yürütülen çalışmaları desteklemek amacıyla, iflasla ilgili kararların tanınmasına ilişkin Çalışma Grubu V'te yürütülen çalışmalar ile gemilerin adli satışına ilişkin olası bir araç arasında çeşitli paralellikler kurulmuştur. Komisyon, elli birinci oturumunda çalışma programına ilişkin müzakereler bağlamında, gelecekteki çalışmalara yönelik diğer önerilerle birlikte bu teklifi değerlendirmiştir. Tartışmaların ardından, gemilerin adli satışı konusunun Komisyon'un çalışma programına eklenmesi kararlaştırılmıştır.

Otuz beşinci oturumunda (New York, 13-17 Mayıs 2019), Çalışma Grubu, konuyu ilk kez ele almış (A/CN.9/973) ve CMI tarafından hazırlanan ve 2014 yılında CMI Meclisi tarafından onaylanan (“Pekin Taslağı” olarak bilinen) gemilerin yabancı adli satışlarının tanınmasına ilişkin taslak sözleşmenin tartışma için faydalı bir temel sağlayacağına karar vermiştir (a.g.e., para. 25). Komisyon,

elli ikinci oturumunda (Viyana, 8-19 Temmuz 2019), Çalışma Grubu 7 tarafından kaydedilen ilerlemeden duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir.

Otuz altıncı oturumunda (Viyana, 18-22 Kasım 2019) Çalışma Grubu, otuz beşinci oturumunda (A/CN.9/1007) Çalışma Grubunun müzakerelerini ve kararlarını içerecek şekilde Sekretarya tarafından hazırlanan Pekin Taslağının (A/CN.9/WG.VI/WP.84) ilk revizyonu temelinde çalışmalarına devam etmiştir. Çalışma Grubu ilk revizyonun bazı kilit hükümlerini değerlendirmiş (a.g.e. para. 11-98) ve aracın bir sözleşme biçimini alması gerektiği yönünde bir ön görüş bildirmiş, ancak bu konudaki nihai kararın gelecekteki bir oturumda verilmesi gerektiği konusunda mutabık kalmıştır (a.g.e., para. 99). Komisyon'un yeniden başlayan elli üçüncü oturumunda (Viyana, 14-18 Eylül 2020), gemilerin adli satışlarının uluslararası etkilerini teyit etmek için gereken yeknesaklık düzeyini yalnızca bir sözleşmenin sağlayabileceği gözlemlerle birlikte, aracın bir sözleşme şeklini alması için destek ifade edilmiştir.⁸ Komisyon, Çalışma Grubu'nun konuyla ilgili uluslararası bir belge hazırlamak için çalışmalarına devam etmesi gerektiğini teyit etmiştir.

Çalışma Grubu, otuz yedinci oturumunda (Viyana, 14-18 Aralık 2020), Sekretarya tarafından Çalışma Grubu'nun otuz altıncı oturumundaki (A/CN.9/1047/Rev.1) müzakerelerini ve kararlarını içerecek şekilde hazırlanan Pekin Taslağı'nın (A/CN.9/WG.VI/WP.87) ikinci revizyonu temelinde çalışmalarına devam etmiştir. Çalışma Grubu, ikinci revizyonu madde madde incelemeye devam etmiş (a.g.e., para. 19-109) ve belgenin bir sözleşme biçimini alacağı varsayımıyla çalışmaya devam etmeyi kabul etmiştir (a.g.e., para. 15). Çalışma Grubu, otuz sekizinci oturumunda (New York, 19-23 Nisan 2021), Pekin Taslağı'nın üçüncü revizyonu (A/CN.9/WG.VI/WP.90) temelinde otuz yedinci oturumundan kalan bazı meselelerin yanı sıra kaçınma gerekçeleri ve adli satış zamanının tanımlanmasına ilişkin önerileri ele almıştır (A/CN.9/1053). Komisyon'un elli dördüncü oturumunda (Viyana, 28 Haziran-16 Temmuz 2021), Çalışma Grubu tarafından kaydedilen ilerlemeden duyulan memnuniyet ifade edilmiştir.¹⁰

Otuz dokuzuncu oturumunda (Viyana, 18-22 Ekim 2021) Çalışma Grubu, Pekin Taslağı'nın dördüncü revizyonu temelinde sözleşme taslağının madde madde gözden geçirilmesine devam etmiş (A/CN.9/WG.VI/WP.92) ve (a) temiz tapulu satışların ele alınması, (b) taslak sözleşme kapsamındaki tanıma rejiminden yararlanan adli satışlar için bildirim gerekliliklerinin içeriği ve işlevi, (c) adli satış belgesinin içeriği ve düzenlenmesi ve (d) önerilen depo mekanizmasının işleyişi dâhil olmak üzere çeşitli açık konuların değerlendirilmesinde ilerleme kaydetmiştir (A/CN.9/1089).

Çalışma Grubu, kırkıncı oturumunda (New York 7-11 Şubat 2022), taslak sözleşmenin maddi hükümlerinin madde madde gözden geçirilmesini tamamlamış ve sekretarya tarafından hazırlanan "Pekin Taslağı"nın beşinci revizyonu temelinde taslak sözleşmenin giriş ve son maddelerini değerlendirmiştir (A/CN.9/WG.VI/WP.94). Çalışma Grubu sekretaryadan sözleşme taslağını oturum sırasındaki müzakerelerini ve kararlarını yansıtabilecek şekilde revize etmesini ve revize edilmiş taslağı elli beşinci oturumunda görüşülmek ve muhtemel onaylanmak üzere Komisyona iletmesini talep etmiştir (A/CN.9/1095). Çalışma Grubu ayrıca sekretaryadan revize edilmiş taslağı yorum

için tüm Hükümetlere ve ilgili uluslararası kuruluşlara dağıtmasını ve alınan yorumları Komisyon'un değerlendirmesi için derlemesini talep etmiştir¹⁴.

II- SÖZLEŞMENİN AMACI

Sözleşmenin amacı, adli satış usulünü ve adli satışın temiz mülkiyet¹⁵ sağladığı durumları düzenleyen iç hukuku korurken, adli satışlara uluslararası etki kazandırmak için uyumlaştırılmış bir rejim oluşturmaktır. Bilindiği üzere, bir geminin adli satışının amacı, gemi sahibinin alacaklılarını ve bazen de alacakları gemi üzerindeki bir ipotek veya denizcilik rehni veya diğer harçlarla teminat altına alınmışsa gemi sahibi olmayan bir başkasının alacaklılarını satış gelirinden tatmin etmektir. Bu nedenle, geminin mümkün olan en yüksek fiyattan satılması alacaklıların ve gemi sahibinin ortak menfaatine olacaktır. Buna ek olarak, korumalar yalnızca alıcı, armatör ve alacaklılar arasında değil, aynı zamanda gemiyle ilgili tüm alacaklıların hasılatın dağıtılması prosedürüne katılma konusunda eşit fırsata sahip olmalarını sağlamak amacıyla alacaklıların kendi aralarında da gerektiği şekilde dengelenmelidir¹⁶.

Nitekim, ilgili taraflara gönderilecek ön bildirim yanısıra, gemilerin adli satış prosedürünü düzenleyen kurallar tarafından ele alınması gereken, değer tespiti, temel fiyat, teklif verme koşulları, açık artırmanın yürütülmesi vb. gibi bir dizi başka husus da bulunmaktadır. Gemilerin adli satış usulünü düzenleyen bir dizi uluslararası kabul görmüş kurala sahip olmak ya da en azından bu usulü düzenleyen kuralların formüle edilmesinde takip edilmesi gereken temel ilkeleri ortaya koymak kesinlikle arzu edilen bir durumdur¹⁷.

Sözleşmenin temel kuralı, bir Taraf Devlette gerçekleştirilen ve alıcıya temiz mülkiyet kazandıran bir adli satışın, diğer tüm Taraf Devletlerde de aynı etkiye sahip olmasıdır (madde 6). Bu temel kural sadece kamu düzenine ilişkin bir istisnaya tabidir (madde 10). Konvansiyon rejimi, adli satışın tamamlandıktan sonra nasıl hüküm ifade edeceğini gösteren ilave kurallar öngörmektedir. Bunlardan ilki, gemi sicilinin geminin kaydını silmesi veya alıcının talebi üzerine kaydı devretmesi gerekliliğidir (madde 7). İkincisi, önceden var olan bir hak veya menfaatten (yani satışla ortadan kalkan bir hak veya menfaatten) kaynaklanan bir talep için geminin tutuklanmasının yasaklanmasıdır (madde 8). Üçüncüsü ise, adli satışa itiraz davalarının görülmesi için adli satışın yapıldığı Devletin mahkemelerine münhasır yargı yetkisi verilmesidir (madde 9).

¹⁴ History of Convention, s. 3-5, (<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/v22/029/14/pdf/v2202914.pdf>, s.e.t. 27.12.2024).

¹⁵ ASS m. 2/1(c): Temiz mülkiyet, herhangi bir ipotek veya rehinden ve bir ücretten arı olarak anlamına gelir.

¹⁶ Gemilerin Adli Satışına İlişkin Pekin Sözleşmesi'nin tercümesi için bkz. Cüneyt Süzel/Güneş Karol Işıklar, "Gemilerin Adli Satışının Milletlerarası Etkilerine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (The United Nations Convention on the International Effects of Judicial Sales of Ships)", Piri Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Dergisi, Y. 2023, C. 2, S. 2, s. 339 vd., (<https://www.jurix.com.tr/article/36838?u=0&c=0>, s.e.t. 27.02.2025).

¹⁷ Henry Hai Li, "A Brief Discussion on Judicial Sale of Ships", s. 1, (<https://comitemaritime.org/wp-content/uploads/2018/05/A-Brief-Discussion-on-Judicial-Sales-of-Ships.pdf>, s.e.t. 02.12.2024).

III- SÖZLEŞMEDE İFADE EDİLEN BAZI KAVRAMLAR

Temiz mülkiyet kavramı, sözleşmenin temel kuralı açısından kilit önem taşımaktadır. Buna göre bir Taraf Devlette gerçekleştirilen ve alıcıya temiz mülkiyet kazandıran bir adli satışın diğer tüm Taraf Devletlerde de aynı etkiye sahip olmasıdır. 6. madde ve 5/1. madde ile işlerlik kazanmaktadır.). 6. madde yalnızca adli satış sertifikası verilen adli satışların uluslararası etkiye sahip olduğunu ve 5/1. madde de temiz mülkiyet sağlayan adli satışlara sertifika verilmesini düzenlemektedir.

Unvan kavramı, gemi üzerinde alıcıya verilen mülkiyet haklarına atıfta bulunmaktadır. Adli satıştan hemen önce gemide başka bir kişiye ait olan diğer tüm mülkiyet hakları (yani takyidatlar, “in re aliena” haklar) ortadan kalkmışsa ve önceden var olan tüm ipotekler, ipotekler veya harçlar gemiye bağlı olmaktan çıkmışsa, bu unvan “temiz”dir. Bir satış, yalnızca “yük” olmayan önceden var olan bir hakkı (örneğin gemiye karşı ileri sürülemeyen bir kullanım hakkı) ortadan kaldırmadığı için “temiz mülkiyet” sağlamada başarısız olmaz.

Bir adli satışın temiz mülkiyet sağlayıp sağlamadığı, adli satışın yapıldığı Devletin hukukuna ilişkin bir konudur. Bazı hukuk sistemlerinde, adli satış yalnızca gemide önceden var olan ve geçerli öncelik kurallarına göre daha düşük dereceli alacaklılara ait olan mülkiyet haklarını ortadan kaldırır (yani, adli satış işlemlerini başlatan alacaklının hakkına göre önceliği olan mülkiyet haklarını ortadan kaldırmaz). Önceden var olan mülkiyet haklarını koruyan bir satış, konvansiyon anlamında “temiz unvan” sağlamaz.

Bazı hukuk sistemlerinde, mülkiyet ancak ek formaliteler yerine getirildikten sonra (örneğin geminin alıcı adına tescil edilmesi) etkili hale gelir (başkalarına karşı ileri sürülebilir olma anlamında). Sözleşme mülkiyetin devrini ele almadığından, adli bir satışın sözleşme anlamında “temiz mülkiyet” sağlayıp sağlamadığı bu ek formalitelerin yerine getirilip getirilmediğine bağlıdır.

Sözleşme “gemiye” ilişkin temiz mülkiyetle ilgilidir, “gemi”de yer almayan varlıklar üzerindeki mülkiyet haklarıyla değil. Yukarıda belirtildiği üzere (para. 41), “gemi” terimine antlaşma yorumlama kurallarına uygun olarak özerk bir anlam verilmelidir.

Denizcilik İpotekleri ve Rehinleri Hakkında Uluslararası Sözleşme'nin (1993) aksine, bu sözleşme önceden var olan ipoteklerin veya hipotezlerin veya “alıcı tarafından üstlenilen” harçların korunmasını öngörmemektedir. Adli satışın yapıldığı Devletin hukukuna göre, önceden var olan bir ipotek, ipotek veya harç gemiye bağlı kalmaya devam ederse, konvansiyon anlamında “temiz mülkiyet” verilmemiş olur ve bu nedenle konvansiyonun temel kuralı uygulanmaz. Buna karşılık, adli satışın gemideki mülkiyet hakları dışındaki hakları (örneğin, eski gemi sahibine karşı açılan bir dava ile icra edilebilecek kişisel haklar) ortadan kaldırıp kaldırmadığının temiz mülkiyetin verilir vermediği üzerinde hiçbir etkisi yoktur. Bu husus 15/1(b) maddesi ile de desteklenmektedir.

İpotek ve rehin kavramının kanuni ipotekleri de kapsamaması halinde adli satışla birlikte tüm ipotek ve rehinler sona erecektir¹⁸. Bu ister akdi isterse kanuni olsun. Ancak sözleşmenin kanuni ipotekleri kapsamadığı kanaatindeyiz. Bu

¹⁸ Belki de bu durum diğer tüm denizcilik konvansiyonları için de geçerlidir. Bu nedenle, söz konusu konvansiyonlarda “cebri satış” teriminin tam olarak ne tür satışları kapsadığını sormak ilginç olabilir. LI, s. 2.

nedenle, gemi alacaklısı hakkı olarak tanınan ipotek hakkı ve tersanecinin ipotek hakkı sona ermemektedir. Yani kanuni ipotek hakları saklı kalmaktadır.

Harç terimi 2(c) maddesinde yer alan ‘temiz mülkiyet’ tanımının diğer bileşenidir. Aynı zamanda, sahipleri 4. madde uyarınca adli satıştan haberdar edilme hakkına sahip olan iki tür harç -denizcilik rehinleri ve kayıtlı harçlar-belirlenmesinin de temelini oluşturmaktadır. Denizcilik rehinleri ve kayıtlı harçların ayrı ayrı belirtilmesi, bunların diğer deniz hukuku sözleşmelerindeki özel muamelelerini yansıtmaktadır. Ücret tanımı geniştir ve gemideki her türlü mülkiyet hakkını kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Ücret kavramı, nasıl adlandırıldığı (tanımda belirtilen münhasır olmayan listede belirtildiği gibi) veya gemiye karşı nasıl ileri sürülebileceği (örneğin, tutuklama veya haciz yoluyla) ile sınırlı değildir. Bir ipotek veya hypothèque (ve yarattığı haklar) tipik olarak “ücret” tanımına girecek olsa da, tanım, diğer deniz hukuku sözleşmelerindeki ayrı muamelelerini yansıtmak için bu araçları açıkça hariç tutmaktadır. “Denizcilik rehni” (belirli bir ücret türü) tanımının aksine, ‘ücret’ tanımı belirli bir Devletin hukuku kapsamında bu şekilde tanınan ücretlere atıfta bulunmamaktadır. Sözleşmenin temel kuralı, bir Taraf Devlette temiz mülkiyet sağlayan bir adli satışın diğer tüm Taraf Devletlerde de temiz mülkiyet sağlaması olduğundan ve temiz mülkiyet tüm “masrafların” ortadan kaldırılmasını içerdiğinden, tanımın bir kanunlar ihtilafı analizi içermesi ne gerekli ne de uygundur. Buna göre, adli satışın yapıldığı Devlet dışındaki bir Taraf Devletin hukukuna göre tanınan önceden var olan bir masraf, sırf masrafın belirli türü adli satışın yapıldığı Devletin hukukuna yabancı olduğu için gemiye eklenmeye devam etmeyecektir¹⁹.

Bir adli satışın temiz mülkiyet sağlayıp sağlamadığı, adli satışın yapıldığı Devletin hukukuna bağlıdır. Bazı hukuk sistemlerinde, adli satış yalnızca gemide önceden var olan ve geçerli öncelik kurallarına göre daha düşük dereceli alacaklılara ait olan mülkiyet haklarını ortadan kaldırır (yani, adli satış işlemlerini başlatan alacaklının hakkına göre önceliği olan mülkiyet haklarını ortadan kaldırmaz). Önceden var olan mülkiyet haklarını koruyan bir satış, konvansiyon anlamında “temiz unvan” sağlamaz.

Bazı hukuk sistemlerinde, mülkiyet ancak ek formaliteler yerine getirildikten sonra (örneğin geminin alıcı adına tescil edilmesi) etkili hale gelir (başkalarına karşı ileri sürülebilir olma anlamında). Sözleşme mülkiyetin devrini ele almadığından, adli bir satışın sözleşme anlamında “temiz mülkiyet” sağlayıp sağlamadığı bu ek formalitelerin yerine getirilip getirilmediğine bağlıdır²⁰.

1993 tarihli “Denizcilik İpotekleri ve Hacizleri Hakkında Uluslararası Sözleşme’nin (*International Convention on Maritime Liens and Mortgages, 1993*)²¹ aksine, bu sözleşme önceden var olan ipoteklerin veya hipotезlerin veya “alıcı tarafından üstlenilen” hacizlerin korunmasını öngörmemektedir. Adli satışın yapıldığı Devletin hukukuna göre, önceden var olan bir ipotek, hipotek veya harç gemiye bağlı kalmaya devam ederse, konvansiyon anlamında “temiz mülkiyet”

¹⁹ (<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/v22/029/14/pdf/v2202914.pdf>, s. 12-13, s.e.t. 27.12.2024).

²⁰ (<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/v22/029/14/pdf/v2202914.pdf>, s. 6-7, s.e.t. 27.12.2024).

²¹ (https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xi-d-4&chapter=11&clang=_en, s.e.t. 27.12.2024).

verilmemiş olur ve bu nedenle konvansiyonun temel kuralı uygulanmaz. Buna karşılık, adli satışın gemideki mülkiyet hakları dışındaki hakları (örneğin, eski gemi sahibine karşı açılan bir dava ile icra edilebilecek kişisel haklar) ortadan kaldırıp kaldırmadığının temiz mülkiyetin veriliş vermediği üzerinde hiçbir etkisi yoktur. Bu husus 15/1(b) maddesi ile de desteklenmektedir.

IV- GEMİNİN SATIŞINA DAİR İÇ HUKUKTAKİ HÜKÜMLER

Birçok Devlette mahkemeler, gemiye veya gemi sahibine karşı açılan bir davayı karşılamak için bir geminin satışını emretme yetkisine sahiptir. Bu tür bir talep genellikle bir gemi ipoteginin (geri ödemede temerrüde düşülmesi durumunda) paraya çevrilmesi veya gemiye karşı bir denizcilik haczinin uygulanması için açılır. Adli satış prosedürü tipik olarak geminin tutuklanmasından önce gerçekleştirilir.

Uluslararası toplum gemilerin tutuklanmasına ilişkin kuralların uyumlaştırılmasında önemli ilerlemeler kaydetmiş olsa da, gemilerin adli satışına ilişkin kuralların uyumlaştırılmasında çok daha az ilerleme kaydedilmiştir. Bu nedenle, mahkemeleri tarafından hükmedilen adli satışların usulünü ve yasal etkisini düzenleyen kuralları belirlemek her Devlete kalmıştır, ancak birçok Devlette adli satışın alıcıya “temiz mülkiyet” verme gibi bir yasal etkisi vardır (yani ipotek ve denizcilik rehni de dâhil olmak üzere daha önce gemiye bağlı olan tüm hak ve menfaatleri ortadan kaldırır). Ayrıca, yabancı adli satışların kendi yargı yetkisi dâhilindeki yasal etkisini düzenleyen kuralları belirlemek de her Devletin görevidir.

Gemilerin Adli Satışlarının Uluslararası Etkilerine İlişkin Sözleşme bu kuralları uyumlu hale getirmektedir. Başka bir deyişle, adli satışların usulünü ve adli satışların temiz mülkiyet sağladığı durumları düzenleyen iç hukuku korurken, adli satışlara uluslararası etki kazandırmak için uyumlaştırılmış bir rejim oluşturmaktadır. Konvansiyon, alıcının uluslararası seyrüsefer halindeyken gemide edindiği mülkiyete ilişkin yasal kesinlik sağlayarak, geminin piyasada çekebileceği fiyatı ve alacaklılar arasında dağıtılabilecek geliri en üst düzeye çıkarmak ve uluslararası ticareti teşvik etmek üzere tasarlanmıştır²².

Geminin satışı, özellikle de yabancı bayraklı gemilerin satışı doktrinde ve mevzuatta hep çözümlenmesi gereken bir sorun olarak görülmüştür. Gemilerin satışı yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK) 1383 ile 1388 maddeleri arasında düzenlenmiştir.

TTK 1383'e göre bir sicile kayıtlı olan Türk ve yabancı bayraklı gemiler, İcra ve İflas Kanununun taşınmazların satışına ilişkin hükümlerine göre, bir sicile kayıtlı olmayan Türk ve yabancı bayraklı gemiler ise, aynı Kanunun taşınmazların satışına ilişkin hükümleri uyarınca paraya çevrilirler.

TTK m. 1384/1 uyarınca da: Yabancı bir sicile kayıtlı geminin satışı istenildiğinde, icra müdürü, o geminin bayrağını taşıdığı devletin konsolosluğuna bu hususu bildirir ve mükellefiyetler listesinin hazırlanmasını gerçekleştirmek için geminin sicil kaydını bildirmekte ve mükellefiyetler listesinin hazırlanmasını gerçekleştirmek için geminin sicil kaydını istemektedir. Bu düzenlemeye rağmen

²² (<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/v22/029/14/pdf/v2202914.pdf>, s. 2, s.e.t. 27.12.2024).

özellikle yabancı gemilerin satışı uygulamada bir takım problemlere neden olmaktadır.

V- SÖZLEŞMENİN UYGULANMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR

Sözleşmeye göre gemi²³, satış sırasında fiziki olarak adli satışın yapıldığı Devletin sınırları içinde bulunursa, adli satış bir Taraf Devlette yapılır. Devletin sahip olduğu veya işlettiği ve adli satıştan hemen önce sadece hükümetin ticari olmayan hizmetlerinde kullanılan savaş gemilerine, donanma yardımcılara veya diğer gemilere Sözleşme hükümleri uygulanmayacaktır (ASS m. 3)²⁴.

VI- ADLİ SATIŞTAN ÖNCE SÖZ KONUSU GEMİNİN SEFERDEN MEN EDİLMESİ

Geminin adli satışından önce ortaya çıkan bir alacak için bir geminin seferden men edilmesi²⁵ veya gemiye karşı benzer bir önlem alınması amacıyla bir Taraf Devletin mahkemesi veya diğer adli makamı önünde bir başvuru yapılırsa, mahkeme Yabancı bir mahkeme tarafından yapılan adli gemi satışının geçerliliğine veya etkinliğine itiraz edilebiliyorsa, bu durumda adli gemi satışının geçerliliği veya etkinliği ile ilgili ihtilaflarda *hangi mahkemenin yetkili olacağı* sorusu ortaya çıkacaktır.

Bu soru, Great Eagle davasında, Güney Afrika Mahkemesi, böyle bir davanın görülebileceği uygun mahkemenin, itiraz edilen gemi satışının yapıldığı ülkenin mahkemesi olduğu şeklinde cevaplanmıştır. Cevap, iyi bilinen bir ilke olan *“forum non conveniense”*²⁶ temelinde olmuştur.

Ayrıca bu soru, Birlik davasında, Çin Denizcilik Mahkemesi tarafından cevaplanmıştır. Çin Denizcilik Mahkemesi, egemenliklerin eşit olduğunu ve hiçbirinin diğeri üzerinde yargı yetkisine sahip olamayacağı ilkesini vurgulamış ve Kuzey Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (DPRK) Mahkemesi tarafından satılan geminin DPRK yasalarına uygun olup olmadığını incelemenin ve yargılamanın bu Mahkemenin yetkisi dâhilinde olmadığına ve bu tür bir iddianın DPRK yasalarına uygun olarak DPRK Mahkemesine havale edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Çin Denizcilik Mahkemesi'nin yaklaşımı, öncelikle

²³ ASS m. 1/1(b): “Gemi”, kamunun denetimine açık bir sicile kayıtlı olan ve Devletin adli satış hukuku uyarınca adli satışa yol açabilecek bir tutuklama veya benzeri bir tedbire konu olabilecek herhangi bir gemi veya diğer gemi anlamına gelir.

²⁴ Sefer, s. 115.

²⁵ Bu kural, 80'den fazla ülke veya bölge tarafından onaylanmış veya kabul edilmiş olan 1952 tarihli Deniz Gemilerinin İhtiyaten Hazine Dair Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında Brüksel Sözleşmesi, (**International Convention for the Unification of Certain Rules Relating to Arrest of Sea-Going Ships, 1952 Arrest Convention**)nin 2. maddesinde yer almaktadır. LI, s. 4.

²⁶ Forum non conveniens doktrini, milletlerarası yetkiyi haiz bir ülke mahkemesinin, diğer bir ülke mahkemesinin olayla daha sıkı ilişkili olması sebebiyle olay hakkında daha iyi karar verebilecek olmasından dolayı, kendi yetkisinden feragat ederek davayı görmeyi reddetmesidir. Ekin Güler Sökmen, “Forum Non Conveniens Doktrini ve Uluslararası Paralel Davalar”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan-II, C. 21, Y. 2019, s. 2631 vd., (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/EKIN-SOKMEN-GULER.pdf>, s.e.t. 06.12.2024).

yabancı bir mahkeme tarafından yapılan satışı yalnızca hukuki bir olgu olarak nitelendirmek, ardından bu hukuki olgunun doğurabileceği hukuki etki ve/veya sonucu belirlemek için yürürlükteki hukuku uygulamak şeklinde görünmektedir.

Bu yaklaşımla, sadece yabancı bir kararın veya mahkeme emrinin tanınmasından kaçınılmamakta, aynı zamanda başka bir egemenliğin mahkemesi tarafından verilen bir kararın incelenmesi de ortadan kaldırılmaktadır. Yetki konusu ne 1967 Sözleşmesi'nde ne de 1993 Sözleşmesi'nde yer almamıştır. Yukarıdaki cevapların sorunun tek veya en iyi cevapları olup olmadığı tartışılabilir.

Bir gemi seferden men edilirse veya bir mahkeme kararıyla bir gemiye karşı benzer bir önlem alınır ya da bir Taraf Devletteki diğer bir adli makamın adli satışından önce ortaya çıkan bir talep için mahkeme veya diğer adli makam, adli sicil belgesinin ibrazı üzerine madde 5'te atıfta bulunulan satış üzerine geminin serbest bırakılması emredilir.

Adli satış belgesi mahkemenin veya başka bir adli makamın resmi dilinde düzenlenmemişse, mahkeme veya başka bir adli makam belgeyi düzenleyen kişiden söz konusu resmi dile onaylı bir tercümesini sunmasını isteyebilir.

Yukarıda anılan mahkeme veya diğer adli makamın, duruma göre, başvurunun reddedilmesinin veya geminin serbest bırakılmasına karar verilmesinin söz konusu Devletin kamu düzenine açıkça aykırı olacağına karar vermesi halinde uygulanmaz (ASS m. 8).

VII- ADLİ SATIŞIN YAPILMA PROSEDÜRÜ

Adli satış²⁷, adli satışın yapıldığı Devletin kanunlarına uygun olarak gerçekleştirilir; bu kanunlar aynı zamanda adli satışa tamamlanmasından önce itiraz edilmesine ilişkin usulleri belirler ve bu Sözleşmenin amaçları doğrultusunda satış zamanını tespit eder. Adli satış belgesi ancak geminin adli satışından önce bir adli satış bildiriminde bulunulması halinde ASS m. 5'e²⁸ uygun olarak verilecektir.

Bu konuya bir *örnek vermek gerekirse*, 16 Aralık 1960 tarihinde, bir Fransız şirketinin açtığı dava üzerine, bir İtalyan şirketine ait olan İtalyan buharlı gemi Acrux İngiltere'de seferden men edilmiştir. Daha sonra, Mahkeme tarafından davaya ilişkin olarak verilen kararın yerine getirilmesi amacıyla geminin değer tespiti ve satışı emredilmiştir. Satış emri, armatörün İtalya'daki tasfiye memurunun başvurusu üzerine askıya alınmış, ancak geminin ipotek sahibi olan bir İtalyan bankasının müdahalesi sonucunda geri alınmıştır. Gemi 27 Nisan 1961 tarihinde Admiralty Marshal tarafından sattırılmıştır. Satıştan elde edilen gelir, ipotek sahiplerinin talep ettiği meblağdan daha az olmuştur. Mahkemeye daha sonra Admiralty Marshal tarafından Acrux'un alıcısının geminin istediği ülkede daimi tescilini sağlayamadığı, çünkü İtalyan Gemi

²⁷ ASS m. 2/1(a): Bir geminin "adli satışı", bir geminin herhangi bir satışı anlamına gelir

²⁸ ASS m. 5/1: Adli satışın yapıldığı Devletin kanunları uyarınca gemiye temiz mülkiyet kazandıran ve bu kanunun gereklerine ve bu Sözleşme'nin gereklerine uygun olarak gerçekleştirilen bir adli satışın tamamlanmasının ardından, adli satışı gerçekleştiren mahkeme veya diğer kamu makamı ya da adli satışın yapıldığı Devletin diğer yetkili makamı, kendi yönetmelik ve usullerine uygun olarak, alıcıya bir adli satış belgesi verecektir.

Sicilinden silme belgesi alamadığı, bunun da Admiralty Mahkemesinin satış kararının İtalya'da tanınmadığını kanıtladığı ve İtalyan yasalarına göre ipotek sahiplerinin sadece İtalya'da değil, başka ülkelerde bile gemi üzerinde icra prosedürü başlatabilecekleri bildirilmiştir. Bu nedenle, Mahkeme tarafından ipotek sahiplerinden, Mahkeme önündeki davada ipotek sahipleri tarafından takip edilen taleplerle ilgili olarak Acrux'a karşı yurtdışında aynı veya benzer bir işlem başlatmayacaklarına dair bir taahhüt istenmiştir. İpotek sahipleri tarafından Mahkeme'nin talep ettiği taahhüt verilmiş, ancak alıcının İtalyan Gemi Sicilinden gerekli silme belgesini alması ve geminin istediği ülkede daimi tescilini sağlaması halinde herhangi bir bildirimde bulunulmamıştır (1961, 1 Lloyd's Rep., s. 405-410)²⁹.

ASS m. 5/3'e gereğince. Adli satış bildirimini aşağıda sayılan kişilere yapılması gerekir. Bunlar:

(a) Geminin kayıtlı olduğu gemi sicili veya eşdeğer sicil,

(b) Herhangi bir ipotek veya rehin³⁰ ve tescil edilmiş herhangi bir ücretin tüm sahiplerine;

(c) Gemi Alacaklısı Hakkı (*Maritime Lien*) ile teminat altına alınan alacağın adli satışını gerçekleştiren mahkemeye veya diğer kamu makamına, adli satış Devletinin yönetmelik ve usullerine uygun olarak bildirimde bulunmuş olmaları kaydıyla, herhangi bir deniz haczinin tüm sahiplerine,

(d) Geminin o andaki sahibine ve

(e) Gemi kira sözleşmesi (*bareboat charter*):

(i) Bareboat charter sicilinde geminin bareboat çartereri olarak kayıtlı olan kişiye ve

(ii) Gemi kirası siciline,

Adli satış ilanı, adli satışın yapıldığı Devletin kanunlarına uygun olarak verilir ve asgari olarak Sözleşme Ek'inde belirtilen bilgileri içerir (ASS m. 5/4).

Adli satış ilanının aynı zamanda, (a) Adli satışın yapıldığı Devlette mevcut olan basın veya diğer yayın organlarında ilan yoluyla yayınlanması ve (b) Yayınlanmak üzere 11. maddede³¹ atıfta bulunulan havuza iletilmesi gerekir (ASS m. 5/5). Bildirimin depoya iletilmesi gerekir. Ancak, adli satış bildirimini deponun çalışma dilinde değilse, ASS ekinde belirtilen bilgilerin bu tür bir çalışma diline çevirisi eklenmesi gerekir (ASS m. 5/6).

²⁹ LI, s. 9-10.

³⁰ ASS M. 2/1(d): "İpotek veya rehin" bir gemi üzerinde yapılan ve geminin gemi siciline veya eşdeğer sicile kayıtlı olduğu Devlette tescil edilen herhangi bir ipotek veya rehin anlamına gelir.

³¹ ASS m. 11/2: Depo, 4. maddenin 5. paragrafı uyarınca iletilen bir adli satış bildirimini, 5. maddenin 3. paragrafı uyarınca iletilen bir adli satış belgesini veya 9. maddenin 3. paragrafı uyarınca iletilen bir kararı aldıktan sonra, bunları zamanında, alındığı biçimde ve dilde kamuya açık hale getirir. Örneğin, 1993 tarihli Gemiler Üzerindeki İmtiyazlar ve İpotekler Hakkında Milletlerarası Sözleşme (**International Convention on Maritime Liens and Mortgages, Geneva, 6 May 1993**)'nin 11. ve 12. maddeleri sırasıyla "cebri satış bildirimini" ve "cebri satışın etkileri" başlıklarını taşımaktadır. Benzer hükümler 1967 Sözleşmesi'nde de yer almaktadır. LI, s.1.

Adli satış bildiriminin yapılacağı herhangi bir kişinin kimliğinin veya adresinin belirlenmesinde aşağıdakilere dayanmak yeterlidir:

(a) Geminin kayıtlı olduğu gemi sicilinde veya eşdeğer sicilde veya bareboat charter sicilinde belirtilen bilgilere ve

(b) Gemi sicilinden veya eşdeğer sicilden farklıysa, ipotek veya rehnin veya tescilli ücretin kayıtlı olduğu sicilde belirtilen bilgilere (ASS m. 5/7).

VIII- ADLİ SATIŞTAN VAZGEÇME

Adli satışın yapıldığı Devletin mahkemeleri, bu Devlette yapılan ve gemiye temiz mülkiyet kazandıran bir adli satıştan kaçınmak veya bunun etkilerini askıya almak için herhangi bir iddia veya başvuruyu yargılamak için münhasır yargı yetkisine sahip olacaktır; bu, 5. maddede atıfta bulunulan adli satış belgesinin düzenlenmesine itiraz etmek için herhangi bir iddia veya başvuruyu da kapsayacaktır.

Bir Taraf Devletin mahkemeleri, başka bir Taraf Devlette gerçekleştirilen ve gemiye temiz mülkiyet kazandıran bir adli satıştan kaçınmak veya etkilerini askıya almak için yapılan herhangi bir iddia veya başvuruya ilgili olarak yargı yetkisini reddedecektir.

Adli satışın yapıldığı Devlet, 5/1. madde uyarınca bir sertifika düzenlenmiş olan bir adli satışın etkilerini önleyen veya askıya alan bir mahkeme kararının, yayınlanmak üzere derhal 11. maddede atıfta bulunulan havuza iletilmesini talep eder (ASS m. 9).

IX- ADLİ SATIŞIN BİLDİRİLMESİ

Adli satış ulusal iç mevzuatı gereğince gerçekleştirilecek ve bu düzenlemeler aynı zamanda adli satışın tamamlanmasından ve bu Sözleşmenin amaçları doğrultusunda satış zamanının belirlenmesinden önce adli satışa itiraz prosedürlerini de sağlayacaktır³².

Yukardaki hükme bakılmaksızın, 5. madde uyarınca bir adli satış belgesi ancak geminin adli satışından önce aşağıdaki gerekliliklere uygun olarak bir adli satış bildiriminde bulunulması halinde verilebilir.

Adli satışa ilişkin bildirim:

(a) Geminin kayıtlı olduğu gemi sicili veya eşdeğer sicile,

(b) Herhangi bir ipotek veya ipoteğin tüm sahiplerine yapılır. Herhangi bir kayıt ücreti, kayıtlı olduğu sicil ve kayıtlı olduğu Devletin yasalarına uygun olarak tescil edilmesi gereken herhangi bir belge, kamu denetimine açıktır ve sicilden alınabilir ve bu tür belgelerin kopyaları sicilden alınabilir.

(c) Ayrıca mahkemeye bildirimde bulunmuş olmaları koşuluyla, herhangi bir denizcilik haczinin tüm sahiplerine veya gemi alacaklısı hakkı ile teminat altına alınan alacağın adli satışını, adli satış Devletin yönetmelik ve usullerine uygun olarak gerçekleştiren diğer kamu makamına;

³² Sefer, s. 117.

(d) Geminin mevcut sahibine ve

(e) Gemi çıplak gemi kira siciline tescil edilmişse (*bareboat charter*):

(i) Geminin kiracısı olarak kayıtlı kişiye ve

(ii) Kira siciline bildirim yapılmalıdır. Adli satış bildirimini geminin bulunduğu

Devletin kanunlarına uygun olarak yapılmalı ve asgari olarak Sözleşme Ek I'de belirtilen bilgileri de içermelidir. Adli satış durumu da basında ilan veya başka bir medya organında yayın yoluyla yayınlanmak üzere havuza iletilir. Havuz "Uluslararası Denizcilik Örgütü Genel Sekreteri veya Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu" tarafından belirlenen bir kurum olacaktır.

Adli satışın Sözleşmede belirlenen dilde olmaması halinde, Ek I'de belirtilen bilgilerin çalışma diline çevrilmesi gerekir.

Geminin kayıtlı olduğu sicilde yer alan bilgilerin farklı olması halinde, ipotek veya ipoteğin veya ipotekli borç senedinin kayıtlı olduğu sicilde belirtilen bilgiler adli satış bildiriminde yer almalıdır (ASS m. 4).

X- SÖZLEŞMENİN DİĞER ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERLE KİYASLANMASI

A- SÖZLEŞMENİN DİĞER ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERLE İLİŞKİSİ

Adli satış belgesinin (ASS m. 5) düzenlendiği bir adli satış, diğer Taraf Devletlerde, geminin temiz mülkiyetinin alıcıya geçmesi sonucunu doğurur (ASS m. 6).

Bu Sözleşmedeki hiçbir hüküm, 25 Ocak 1965 tarihinde Cenova'da imzalanan İç Seyir Gemilerinin Tesciline İlişkin Sözleşme (*Convention on the Registration of Inland Navigation Vessels*)³³ ve "İç Seyir Gemilerinin Haczi ve Mecburi Satışına İlişkin 2 No'lu Protokolü" nün uygulanmasını, bu sözleşme veya protokolde gelecekte yapılacak herhangi bir değişiklik de dâhil olmak üzere etkilemeyecektir.

ASS madde 4/4'e hâle gelmeksizin, bu Sözleşmeye taraf olan ve aynı zamanda Hukuki veya Ticari Konularda Adli ve Mahkeme Dışı Belgelerin Yurtdışında Tebliğine İlişkin Sözleşme (1965)'ye taraf olan Devletler arasında, adli satış tebligatı bu sözleşmede öngörülenlerden başka kanallar kullanılarak yurtdışına iletilebilir (ASS m. 13).

B- GEMİLERİN ADLİ SATIŞINA İLİŞKİN PEKİN SÖZLEŞMESİNİN, 1999 TARİHLİ GEMİLERİN İHTİYATİ

³³ Convention on the Registration of Inland Navigation Vessels, Status, (https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XII-4&chapter=12&clang=_en, s.e.t. 06.12.2024).

HACZİNE İLİŞKİN MİLLETLERARASI SÖZLEŞME İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Uluslararası yeknesaklığı sağlamak için, 14.10.1955 tarihinde, “Deniz Gemilerinin İhtiyaten Hacizine Dair Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında Brüksel Sözleşmesi (1999 Sözleşmesi), (“International Convention for the Unification of Certain Rules Relating to Arrest of Sea-Going Ships”) isimli bir de Uluslararası Sözleşme imzalanmıştır. Türkiye’nin taraf olmadığı bu sözleşme 24.02.1956’da yürürlüğe girmiştir. İkinci olarak, 12.03.1999 tarihinde, “Gemilerin İhtiyatî Hacizine İlişkin Milletlerarası Sözleşme (1999 Sözleşmesi) (International Convention on Arrest of Ships, 1999 Geneva)³⁴ akdedilmiştir³⁵. Türkiye bu sözleşmeye de taraf olmuştur ve sözleşme hükümleri aynen TTK’ya da alınmıştır³⁶.

1999 Sözleşmesi deniz alacaklarını (*maritime claims*) saymaktadır. Ayrıca gemilerin deniz alacakları nedeniyle seferden men edilebileceği düzenlenmiştir. Alacağın, bir deniz alacağı olması, ihtiyati haciz sebebidir. Alacağın TTK 1352’nci maddede sayılan alacaklardan olması, ihtiyati haciz kararı verilmesi için gerekli ve yeterli bir sebeptir.

Deniz alacakları Sözleşmeye uygun olarak TTK 1352. maddede de düzenlenmiştir. Gemilerin Adli Satışına İlişkin Pekin Sözleşmesi Sözleşme, gemiyi adli satış yoluyla edinen iyi niyetli yeni gemi maliklerinin menfaatlerini korumayı ve bu kişilerin “ari mülkiyet” hakkını kazanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Pekin Sözleşmesi, bu Sözleşmede ayrıca tanımlanan “adli satışlar” ve adli satıştan sonraki süreçle ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Sözleşmede ayrıca iki belgeye ilişkin kurallar öngörülmektedir. Buna göre adli satışın yapıldığı devlette bir “adli satış bildirimini” yapılması ve bir “adli satış belgesi” düzenlenmesidir. Uluslararası Denizcilik Örgütü, bu bildirimlerin ve belgelerin kamuya açık hâle getirilmesini sağlayan veri saklama havuzunu yöneterek “veri saklama makamı” olarak hareket etmeyi düzenlemektedir³⁷. Bu nedenle iki uluslararası Sözleşme farklı konuları düzenlemektedirler.

C- GEMİLERİN ADLİ SATIŞINA İLİŞKİN PEKİN SÖZLEŞMESİNİN, GEMİ ALACAKLISI HAKKI VE GEMİ İPOTEĞİ

³⁴ (https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XII-8&chapter=12&clang=_en, s.e.t. 27.02.2025).

³⁵ *International Convention on Arrest of Ships*, https://unctad.org/system/files/official-document/aconf188d6_en.pdf, s.e.t. 01.09.2022; Sözleşmenin 14’üncü maddesine göre “1) Bu Sözleşme, 10 Devletin Sözleşme ile bağlı olma rızalarını ifade ettikleri tarihten altı ay sonra yürürlüğe girecektir. 2) Yürürlüğe girme koşulları yerine getirildikten sonra bu Sözleşme ile bağlı olmaya rızasını ifade eden bir Devlet için, bu rıza, bu rızanın açıklandığı tarihten üç ay sonra yürürlüğe girecektir.”;

(https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=080000028004ce27&clang=_en, s.e.t. 20.01.2025).

³⁶ 12.03.1999 tarihinde Cenevre (*Geneva*)’de imzalanan Sözleşme, 14.09.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu Sözleşmeye katılmayı, 02.03.2017 tarih ve 6904 sayılı Kanunla (RG, 25.03.2017, S. 30018) kabul etmiştir. 1034 S. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Konvansiyon Türkiye bakımından yürürlüğe girmiş, Türkiye sözleşmeye taraf olmuştur (RG, 03.05.2019, S. 30763 1. Mükerrer Sayılı). Sözleşme 11.12.2019 tarihi itibarıyla Türkiye açısından yürürlüğe girmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu için bkz. (<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0443.pdf>, s.e.t. 16.09.2024).

³⁷ Süz el/Işıklar, s. 389.

HAKKINDA 1993 CENEVRE SÖZLEŞMESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Türkiye, Deniz Vasıtalarının Rehni ve İmtiyazı ile Alâkalı Bazı Kaidelerin Tevhidi Hakkındaki 10.04.1926 Uluslararası (*International Convention for the Unification of Certain Rules relating to the Immunity of State-owned Vessels, signed at Brussels, April 10th 1926, and Additional Protocol*)³⁸. Sözleşme, Brüksel'de 24 Mayıs 1934'te imzalanmıştır³⁹.

Bundan sonra Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesi (1993 Sözleşmesi) (*The 1993 Geneva Convention On International Convention On Maritime Liens And Mortgages On Enforcement Law*) Sözleşmeye yirmi bir devlet taraftır⁴⁰. Taraf devletler arasında Türkiye yoktur⁴¹. Ancak, bu Sözleşme hükümlerinin TTK'ya aynen alınması kararlaştırılmıştır⁴².

Gemi alacakları, TTK Beşinci Kitap, Altıncı Kısımda 1320–327 inci maddeler arasında düzenlenmiştir. **Gemi alacaklısı hakkı** (*maritime liens*), TTK m. 1320'de sayılan alacakları teminat altına almak üzere **gemi üzerinde tanınan bir rehin hakkıdır**. Diğer bir deyişle gemi alacağı, sahibine, gemi ve eklentisi üzerinde kanuni rehin hakkı verir. **Gemi alacaklısı hakkı için icra takibi yapmaya veya dava açmaya gerek yoktur. Kanunen kendiliğinden doğar**.

Geminin seyrine konu sözleşmenin ifası için, sözleşme tarafları lehine gemi seferine devam ettiği sürece, sözleşmeden kaynaklanan alacaklar dışında üçüncü kişiler lehine de sürekli olarak bir takım alacaklar doğabilmektedir. **Bu alacaklar bakımından bizzat geminin kendisi önemli bir güvence teşkil etmektedir**. Deniz ticaretinin kendine özgü yapısı da göz önünde bulundurulduğunda, bu durum bir takım alacakların gemi bedelinden tahsili için öncelikli haklar oluşturulmasını gerektirmiştir.

Deniz ticaretinin uluslararası nitelikte olması, benzer nitelikteki alacakların farklı devletlerde de geçerli ve öncelikli alacaklar olmasını sağlayan tekdüze (yeknesak) kuralların, uluslararası hukukta düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Böylece, benzer hak ve alacaklara dair kurallar, uluslararası geçerliliğe sahip

³⁸ Türkiye bu Sözleşmeye hâlen taraftır. Cüneyt Süzeli, “Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesinin Cebri İcra Hukukuna Etkileri”, DEHUKAMDER, Y. 2024, C. 7, S. 2, s. 103,

(<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dehukamder/issue/89727/1563543>, s.e.t. 27.02.2025); (https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002801338ba&clang=_en, s.e.t. 27.02.2025); (https://unctad.org/system/files/official-document/aconfl62d7_en.pdf, s.e.t. 03.03.2025); (<https://comitemaritime.org/wp-content/uploads/2018/05/Status-of-the-Ratifications-of-and-Accessions-to-the-Brussels-International-Maritime-Law-Conventions.pdf>, s.e.t. 04.03.2025).

³⁹ <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20439/volume-439-i-6332-english.pdf>; s.e.t. 03.03.2025).

⁴⁰ (https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtmsg_no=xi-d-4&chapter=11&clang=_en, s.e.t. 03.03.2025).

⁴¹ Türkiye bu milletlerarası sözleşmeye taraf olma işlemlerini 2017 yılında başlatmasına rağmen hâlen milletlerarası sözleşmenin tarafı olmamıştır. Süzeli, s. 101; (https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002801338ba&clang=_en, s.e.t. 27.02.2025); (https://unctad.org/system/files/official-document/aconfl62d7_en.pdf, s.e.t. 03.03.2025).

⁴² Süzeli, s. 102.

olmaktadır. Bu nedenle, yukarıda da belirtildiği üzere gemiler üzerindeki rehin, ipotek ve diğer imtiyazlı haklar ilk olarak “1926 Sözleşmesi” ile düzenlenmiştir. Daha sonra bu sözleşmenin yerine geçmek üzere Birleşmiş Milletlerce hazırlanan “1993 tarihli Sözleşme” kabul edilmiştir.

TTK m. 1320 ilâ 1327 arasında düzenlenen gemi alacaklısının kanuni rehin hakkının mehazı 1993 Rehin Sözleşmesidir. TTK m. 1320’de altı bent olarak öngörülen gemi alacakları aynı zamanda TTK m. 1352 anlamında deniz alacağıdır. Türkiye hâlen 1926 Sözleşmesine tarafıdır. Ancak TTK hazırlanırken 1993 Sözleşmesi kaynak olarak almıştır.

TTK m. 1350/1, Cümle 1 gereğince cebri icraya ilişkin bütün işlem ve tasarruflar geminin bu işlem ve tasarrufun yapıldığı sırada bulunduğu ülkenin hukukuna tâbidir. Doktrinde bir görüşe göre cebri satışın gerçekleştiği yabancı ülke hukukuna göre geminin fiilen satışı esnasında o ülkede bulunmasının şart koşulmaması durumu *forum shopping*⁴³ teşkil edecek Türk icra hukukunun temel prensipleriyle bağdaşmayacaktır. Türk gemisinin yabancı bir devlette cebri icra yoluyla satışının Türk kamu düzenini ihlal etmesi hâlinde satışın Türkiye’de sonuç doğurmaması sonucuna varılabilecektir⁴⁴. Bu itirazların Türk kamu düzenini ihlal etmesi hâlinde ileri sürülebileceğini belirtmeliyiz. Ancak Türkiye’nin Gemilerin Adli Satışına İlişkin Pekin Sözleşmesi’ne taraf olması halinde Sözleşme hükümleri iç hukuk kuralı haline geleceğinden satışın Türk kamu düzenini ihlal ettiği gerekçesi ile itirazda bulunulamayacaktır.

Yabancı bayraklı gemi üzerinde ihtiyati haciz kararı bakımından Türk mahkemelerinin yargı yetkisinin kurulabilmesi için TTK m. 1355’te öngörülen yer mahkemesi çevresi içinde geminin kara ile bağlantı kurması ve uğraksız geçiş yapmaması gerekmektedir. Yabancı bayraklı gemiler için verilecek ihtiyati haciz kararı bakımından; Türk mahkemelerinin TTK m. 1355 anlamında yargı yetkisinin kurulamaması, gemi alacaklarının tâbi olduğu bir yıllık hak düşürücü sürenin işlemlerini durdurmamalıdır. Gemilerin Adli Satışına İlişkin Pekin Sözleşmesi ise gemilerin satış prosedürünü düzenlemektedir. Bu iki uluslararası Sözleşmenin farklı oldukları görülmektedir⁴⁵.

SONUÇ

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından toplanan, Uluslararası Denizcilik Örgütü Ekonomik ve Sosyal Konseyi’nin 35 (IV) sayılı kararı uyarınca, “Gemilerin Adli Satışının Uluslararası Etkilerine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 07 Aralık 2022 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından

⁴³ Anglo-Amerikan kaynaklı olan bir devletler özel hukuku terimidir. Forum shopping, bir tarafın kendi lehine en iyi sonucu alabileceği mahkemede dava açmasını ifade eder. Taraf, açacağı davanın sonuçları bakımından çeşitli ülkeleri karşılaştırır ve menfaatine en uygun mahkemede davasını ikame eder. (<https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/forum%20shopping>, s.e.t. 03.02.2025).

⁴⁴ Süz el, s. 132.

⁴⁵ Süz el, s. 132.

hazırlanmış ve imza ile kabule açılmıştır. Sözleşme, “Gemilerin Adli Satışına⁴⁶ İlişkin Pekin Sözleşmesi” olarak da bilinmektedir.

Sözleşme henüz yürürlüğe girmemiş olup, UNCITRAL sekreteryası, Sözleşmeyi inceleyen veya uygulayanlara yardımcı olmak amacıyla, sözleşme hakkında madde madde ayrıntılı açıklamalar içeren açıklayıcı bir not da hazırlamıştır. Genel Kurul 07.12.2022 tarihinde aldığı kararla denizcilik ve seyrüsefere ilişkin uluslararası yasal çerçeveyi güçlendirmek isteyen hükümetlere ve bölgesel ekonomik entegrasyon örgütlerine Sözleşmeye taraf olmayı değerlendirmeleri çağrısında bulunmuştur.

Sözleşme, adli satış usulünü ve adli satışın temiz mülkiyet sağladığı durumları düzenleyen iç hukuku korurken, adli satışlara uluslararası etki kazandırmak için uyumlaştırılmış bir rejim oluşturmak, amacı taşımaktadır.

Sözleşmeye göre gemi, satış sırasında fiziki olarak adli satışın yapıldığı Devletin sınırları içinde bulunursa, adli satış bir Taraf Devlette yapılır. Devletin sahip olduğu veya işlettiği ve adli satıştan hemen önce sadece hükümetin ticari olmayan hizmetlerinde kullanılan savaş gemilerine, donanma yardımcılara veya diğer gemilere Sözleşme hükümleri uygulanmayacaktır.

Geminin adli satışından önce ortaya çıkan bir alacak için bir geminin seferden men edilmesi veya gemiye karşı benzer bir önlem alınması amacıyla bir Taraf Devletin mahkemesi veya diğer adli makamı önünde bir başvuru yapılırsa, mahkeme Yabancı bir mahkeme tarafından yapılan adli gemi satışının geçerliliğine veya etkinliğine itiraz edilebiliyorsa, bu durumda adli gemi satışının geçerliliği veya etkinliği ile ilgili ihtilaflarda hangi mahkemenin yetkili olacağı sorusu ortaya çıkacaktır.

Adli satış, adli satışın yapıldığı Devletin kanunlarına uygun olarak gerçekleştirilir; bu kanunlar aynı zamanda adli satışa tamamlanmasından önce itiraz edilmesine ilişkin usulleri belirler ve bu Sözleşmenin amaçları doğrultusunda satış zamanını tespit eder. Adli satış belgesi ancak geminin adli satışından önce bir adli satış bildiriminde bulunulması halinde ASS madde 5'e uygun olarak verilecektir.

Bu Sözleşmedeki hiçbir hüküm, İç Seyir Gemilerinin Tesciline İlişkin Sözleşme (1965) ve İç Seyir Gemilerinin Haczi ve Zorla Satışına ilişkin 2 No.lu Protokolünün uygulanmasını, bu sözleşme veya protokolda gelecekte yapılacak herhangi bir değişiklik de dâhil olmak üzere etkilemeyecektir.

İç hukukta, geminin satışı, özellikle de yabancı bayraklı gemilerin satışı doktrinde ve mevzuatta hep çözülmesi gereken bir sorun olarak görülmüştür. Gemilerin satışı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 1383 ile 1388 maddeleri arasında düzenlenmiştir. TTK 1383 uyarınca, bir sicile kayıtlı olan Türk ve yabancı bayraklı gemiler, İcra ve İflas Kanununun taşınmazların satışına ilişkin hükümlerine göre, bir sicile kayıtlı olmayan Türk ve yabancı bayraklı gemiler ise, aynı Kanunun taşınmazların satışına ilişkin hükümleri uyarınca paraya çevrilecektirler. TTK m. 1384/1 uyarınca da: Yabancı bir sicile kayıtlı geminin satışı istenildiğinde, icra müdürü, o geminin bayrağını taşıdığı devletin konsolosluğuna bu hususu bildirmekte ve mükellefiyetler listesinin

⁴⁶ Black's Law Dictionary'e göre, “zorunlu satış” terimi şu anlama gelmektedir: “1. İcra satışı, 2. Bir borçlunun mali sıkıntı veya alacaklının bir eylemi nedeniyle aceleyle yaptığı satışı” ifade eder. Garner, p. 1365.

hazırlanmasını gerçekleştirmek için geminin sicil kaydını istemektedir. Bu düzenlemeye rağmen özellikle yabancı gemilerin satışı uygulamada bir takım problemlere neden olmaktadır.

Deniz Gemilerinin İhtiyaten Hazine Dair Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında Brüksel Sözleşmesi ve Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesi ile Gemilerin Adli Satışına İlişkin Pekin Sözleşmesi karşılaştırıldığında Gemilerin Adli Satışına İlişkin Pekin Sözleşmesinin gemilerin satış prosedürünü düzenlediği görülmektedir. Bu iki uluslararası Sözleşmenin, Pekin Sözleşmesinden farklı oldukları görülmektedir.

Gerçi 2004 sayılı İcra İflas Kanununun 132 maddesinde açıkça,

“Alacak bir taşınmaz ile temin edildikten sonra borçlu o taşınmaz üzerinde alacaklının rızası olmaksızın bir irtifak hakkı yahut bir taşınmaz mükellefiyeti tesis ederse bu tesis alacaklının hakkına tesir etmez ve alacaklı taşınmazın o hak ile birlikte veya o haktan ari olarak artırmağa çıkarılmasını isteyebilir.

Taşınmaz haktan ari olarak satılıp ta bedeli alacaklının alacağından fazla çıkarsa o hakkın takdir edilecek kıymeti ödenmek üzere bedelin fazlası hak sahibine tahsis edilir.

İpotek yapılmış olan taşınmazı borçlu alacaklının rızası olmaksızın başkasına kiraya verir ve keyfiyeti tapuya tescil ettirirse bu tescil ipotekli alacaklının hakkına tesir etmez.

Bu hüküm haczedilmiş olan taşınmazlarda da caridir.”

denilmiş ve gemilerin satışı gemileri de kapsamına rağmen, taşınmazlar ibaresine Türk ve Yabancı bayraklı gemilerin de dâhil olduğu ibaresini koymak yerinde olacaktır.

Türkiye'nin de bu sözleşmeye taraf olması ve mevzuatına Sözleşme hükümlerini yansıtması faydalı olacaktır. Yalnız Türkiye'nin bu Sözleşmeye taraf olmaya karar vermesi halinde, Sözleşmeyi imzalarken gemi alacaklısı hakkı olarak tanınan ipotek hakkı ve tersanecinin ipotek haklarının sona ermeyeceği, bu hakların saklı olduğunun açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Ancak böyle bir çekince ile iç hukuk ile Sözleşme hükümleri arasındaki paralellik sağlanabilir. Bu uluslararası hukuki düzenlemeye katılmakla özellikle gemilerin yurtdışında satışı konusunda uluslararası hukukla paralellik sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

Garner B A, Black's Law Dictionary, 11th Edition, Thomson Reuters, London 2019.

Ekin G S, "Forum Non Conveniens Doktrini ve Uluslararası Paralel Davalar", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan-II, C. 21, Y. 2019, ss. 2629-2658, (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/EKIN-SOKMEN-GULER.pdf>, s.e.t. 06.12.2024).

LI HAI, Henry, "A Brief Discussion on Judicial Sale of Ships", <https://comitemaritime.org/wp-content/uploads/2018/05/A-Brief-Discussion-on-Judicial-Sales-of-Ships.pdf>, s.e.t. 02.12.2024).

Sefer N, Gemilerin Yurt Dışında Cebri İcra Yoluyla Satışları ve Bunların Tanınmasına Dair Milletlerarası Sözleşme Taslağı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, "Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi", İstanbul 2020, (https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=9zY1QKRE5wXkrla2cdw7sg&no=8KaXIL4ofAc64l-Nw_cG8A, s.e.t. 27.02.2025).

Süzel C, "Gemi Alacaklısı Hakkı Ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesinin Cebri İcra Hukukuna Etkileri", DEHUKAMDER, Y. 2024, C. 7, S. 2, ss. 101-171, (<https://dergipark.org.tr/pub/dehukamder/issue/89727/1563543>, s.e.t. 27.02.2025).

Süzel C/Işıklar G K, "Gemilerin Adli Satışının Milletlerarası Etkilerine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (The United Nations Convention on the International Effects of Judicial Sales of Ships)", Piri Reis Üniversitesi Deniz Hukuku Dergisi, Y.2023, C.2, S.2, ss. 389-420, (<https://www.jurix.com.tr/article/36838?u=0&c=0>, s.e.t. 27.02.2025).

(<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/v22/029/14/pdf/v2202914.pdf>, s.e.t. 27.12.2024).

Genel Kurul Kararları, (<https://uncitral.un.org/en/judicialsaleofships/status>, s.e.t. 02.12.2024).

Status, (<https://comitemaritime.org/wp-content/uploads/2018/05/Status-of-the-Ratifications-of-and-Accessions-to-the-Brussels-International-Maritime-Law-Conventions.pdf>, s.e.t. 04.03.2025).

(<https://www.imo.org/en/KnowledgeCentre/Pages/IMOinUN-default.aspx>, s.e.t. 31.10.2024).

Convention on the Registration of Inland Navigation Vessels, Status, (https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XII-4&chapter=12&clang=_en, s.e.t. 06.12.2024).

(<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dehukamder/issue/89727/1563543>, s.e.t. 27.02.2025).

(https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002801338ba&clang=_en, s.e.t. 27.02.2025).

(https://unctad.org/system/files/official-document/aconf162d7_en.pdf, s.e.t. 03.03.2025).

(<https://comitemaritime.org/wp-content/uploads/2018/05/Status-of-the-Ratifications-of-and-Accessions-to-the-Brussels-International-Maritime-Law-Conventions.pdf>, s.e.t. 04.03.2025).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu madde gerekçesi. (<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0443.pdf>, s.e.t. 16.09.2024).

(https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xi-d-4&chapter=11&clang=_en, s.e.t. 27.12.2024).

(https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XII-8&chapter=12&clang=_en, s.e.t. 27.02.2025).

(https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002801338ba&clang=_en, s.e.t. 27.02.2025).

(https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002801338ba&clang=_en, s.e.t. 27.02.2025).

(https://unctad.org/system/files/official-document/aconf162d7_en.pdf, s.e.t. 03.03.2025).

(<https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20439/volume-439-i-6332-english.pdf>; s.e.t. 03.03.2025).

(https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xi-d-4&chapter=11&clang=_en, s.e.t. 03.03.2025).

(<https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/forum%20shopping>, s.e.t. 03.02.2025).

Status, (<https://uncitral.un.org/en/judicialsaleofships>, s.e.t. 31.10.2024).